

До: проф. д.н. Райна Николова,

Председател на Научното жури

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Петър Георгиев Бончовски

*професионално направление 3.6. Право (Гражданскопроцесуално право),
Институт за държавата и правото при Българска академия на науките и
преподавател по гражданскопроцесуално право във ВСУ „Черноризец
Храбър“,*

*член на Научното жури, назначено със Заповед З-РК-86/23.01.2024 г. на
Ректора на НБУ, по конкурс за академична длъжност професор в
професионално направление 3.6. Право (Гражданскопроцесуално право),
Магистърски факултет, Департамент „Право“, обявен в ДВ бр.
94/10.11.2023*

**относно: оценка на монография на тема „Процесуалната
субституция в гражданския процес“, представена от доц. д.н. Тодор**

*Панайотов Коларов, кандидат за заемане на академична длъжност
„професор” по обявения конкурс*

УВАЖАЕМА ПРОФ. Р. НИКОЛОВА,

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Въз основа на заповедта на ректора в електронен формат ми бяха предоставени предложената от кандидата доц. Т. Коларов монография, др. статии, като и останалите справки и др. документи във връзка с оценката на неговите преподавателски качества и научна квалификация.

След прочита и анализа на монографията и научните публикации, както и след преценка на останалите документи по процедурата, вкл. и нормативната база, както и съгласно изискванията на Наредбата за развитие на академичния състав на Нов Български Университет, давам следната рецензия:

1. Процедурата

1.1. Не се установяват нарушения на изискванията на законодателството: съответните разпоредби на ЗРАСРБ, Правилника за

прилагане на ЗРАСРБ и Наредбата за развитие на академичния състав на Нов Български Университет.

1.2. Монографията е отпечатана. Обемът е от 240 страници. Предвид форматът на книгата стандартните машинописни страници очевидно ще са повече.

1.3. Кандидатът покрива минималните национални изисквания и изискванията на НБУ и по-специално изискванията на разпоредбите на чл. 58, 59 и 60 от Наредбата за развитие на академичния състав на Нов Български Университет.

1.4. Не са ми известни и не намирам данни за плагиатство. Кандидатът е представил декларация за оригиналност.

2. Относно кандидата

2.1. Познавам кандидата и имам лични впечатления. Те са отлични както като колега, така и като преподавател, което мога да потвърдя от участието ми в международен проект за обучение на съдии, съдебни изпълнители и адвокати, където той също беше преподаващ.

2.2. Доц. Коларов има достатъчно дълъг опит в университетското преподаване. Извървял е цялата стълбица от асистент до доцент. Доктор е на науките. Може да се отбележи, че кандидатът има разнопосочен професионален път в областта на правото, което представлява предимство при настоящите тенденции за интердисциплинарност.

2.3. Независимо, че не се фиксира тясно върху гражданския процес от представения текст може да се направи извод, че кандидатът борави на

достатъчно високо ниво със законодателството в областта на гражданския процес и разполага с възможността за представяне и предоставяне на приемливи разрешавания на проблемите по различни практически хипотези.

2.4. Стилът е стегнат и ясен, в някаква степен със склонност да се прелива от тема в тема без някаква смислова подготовка, което не е непременно недостатък от гледа точка на изследването, но може да се преосмисли при евентуални бъдещи редакции с оглед на специализираната тема и необходимостта от прегледност и възможност за възприемане на информацията.

3. Понятиен апарат. Цитати

3.1. В монографията се използва адекватен юридически езиков апарат. Използва се като цяло терминология, съобразена с общоприетите изисквания. Кандидатът се старее да изрази различните аспекти и особености на правните институти и техните вътрешни нюанси.

3.2. Цитатите са уместни и не са правени като самоцел. Използван е достатъчен научен апарат от национални и чуждестранни автори. Може да се приеме, че като цяло националните научни източници са изчерпани.

4. Анализ на качествата на монографията.

4.1. За целите на процедурата може да се отбележи, че изследването е първо от подобен характер, включващо при това и историческо

изследване. Това само по себе си е ценност. Изборът на тема предполага при това класическо монографично значение с наличието на ясно изразен смислов и теоретичен център. Формулировката на темата е удачна. Представеният труд е в обем, който е далеч над законодателното изискване за монография. Използван е и необходимият научен апарат.

4.2. Липсват същевременно целенасочени изследвания, както и ясна съдебна практика. Затова изследването би било в полза, както на юридическата наука, така и от гледна точка на разбирането и разрешаването на специфичните проблеми и законодателните текстове в практиката.

4.3. С труда кандидатът си е поставил за цел цялостен анализ на проблемите на процесуалната субституция в двете нейни класически разновидности. С оглед на това не излиза извън установените в научната литература основополагащи теоретични изводи относно необходимостта и природата от процесуалното застъпничество и процесуалната суброгация, като двете форми на процесуална субституция.

4.4. Трудът е удачно разделен на шест части: въведение, четири глави и заключение. Въведението предоставя задълбочено правно историческо изследване, комбинирано със и сравнително правен анализ, както и се сумират общите характеристики на института с оглед поставяне на изходните тези на изследването от гледна точка на характеристиките и интереса зад процесуалната субституция. Във втора глава се предоставят разграничение от сродни правни институти. В трета глава се анализира детайлно сърцевината на института – личните и обществени интереси, които се поставят в основата на правилата. В четвърта глава се изследват

специфичните предпоставки на субституцията, а в пета нейните съдопроизводствени последици. В заключението се обобщават постигнатите резултати.

4.5. Подходът към изследването, така както е сумиран в предходния параграф е приемлив. Той е и в унисон с наложения подход към изписване на монографии, включващ традиционно историческа и сравнително-правна част. Няма никаква пречка в теми по гражданскопроцесуално право да има и части, посветени на материално правни въпроси, както се наблюдава в книга, стига да не са самоцел, а да са във връзка с разрешаването на процесуалните проблеми. Подобни анализи даже са желателни предвид търсената органична връзка между правната форма на защитата и упражняваните материални права.

4.6. В немалка част изследването е съсредоточено върху старателно и добросъвестно изследване на съществуващите становища по практически проблеми (отбелязани коректно под линия), намиране на общите им точки и противоречия. Авторът показва разбиране на повдигнатите вече въпроси и на аргументите на анализиращите ги учени.

4.7. Освен това самостоятелно анализира резултатите от практическото приложение на субституцията и свързаната с това правна уредба в детайли като доразвива така изложените становища. След подробното и коректно излагане на чуждите становища и аргументи и прилагане на самостоятелен анализ кандидатът обосновава избор като предоставя и аргументирано собствено становище. Това е напълно легитимен и подходящ подход, който следва да се приветства.

4.8. Мога да отбележа, че подкрепям направените крайни изводи относно правното качество на синдика и съответни специфични констатации за различните негови качества в производствата, свързани със несъстоятелността, относно възприемането на държавата не като механична съвкупност от органи, а като едно цяло, подобно и за правосубектността на Българската православна църква, както и специфичните разработки относно обществения интерес и др.

4.9. В крайна сметка по същността си трудът систематично анализира спецификата на процесуалната субституция в гражданското съдопроизводство, съдебната спорна администрация, охранителните производства и изпълнителния процес, възможните проблеми и разрешения като е направен адекватен опит да се разгледат и материално правните хипотези, които обуславят и предпоставят необходимостта и последиците от процесуалната субституция.

4.10. В светлината на това може да се приеме, че са изчерпани като цяло голяма част от възможните хипотези, и аргументите в подкрепа на вижданията и изводите на кандидата са изложени достатъчно задълбочено и подробно. При анализа и аргументацията е търсен балансът на интереси на всички повлияни от наличието на субституция субекти. Тази отправна точка се прилага успешно. Не се наблюдават груби необосновани противоречия с установеното в правната наука.

5. Бележки

5.1. На стр. 41 доста смело се посочва съдебният прецедент (относно решения на националните съдилища) като източник на право. Има

същностна разлика между англо-саксонската доктрина за съдебния прецедент, последователната и непротиворечива практика на съдилищата и действието на тълкувателните решения. Може да се мисли, дали в рамките на ПЕС всъщност не прилагаме доктрината на прецедента, както и за част от решенията в хода на реформата на касационното производство, но определено авторът не е имал предвид тези хипотези

5.2. Неизяснени докрай остават изводите относно синдика. След като той има самостоятелно качество и защитава пряко особен интерес, не става напълно ясно дали не разполага и със самостоятелни или други материални права в някои хипотези. В немската доктрина това е установено положение.

5.3. Същото и относно държавата, вкл. относно въпроса за стопанисваните имоти. След като не се защитава чуждо материално право не става ясно дали е необходима фигурата на процесуалната субституция. Аналогията с изводите относно БПЦ е доста подходяща.

5.4. Подобен въпрос се поставя и при колективните иски. Ищите по тях на първо място защитават своите права.

5.5. В тази връзка, често изводи се правят от гледна точка само на необходимото другарство, но се пропуска, че поради обстоятелството, че се защитават чужди материални права, субектът, чийто права се защитават, е и задължителен другар, освен когато законът е предвидил друго. В светлината на това липсата на анализ на тълкувателното решение относно исковите за вещи в СИО, както и относно исковите за нищожност, предявени от кредитори, е недостатък.

5.6. Горното следва от основния недостатък на работата – разгледани са редица специфични и нови материално правни хипотези, но не е направен анализ на типичните хипотези, които са в основата на уредбата, при която се стига до процесуална субституция. Без подобен анализ уредбата остава неразбрана и неясна поради своята оскъдност. Пример са разпоредбите на чл. 226 ГПК, при които целта на законодателя е да се пресекат възможности за злоупотреба с прехвърляне на спорните права съгласно спецификите на материалноправната картина, а не възможност за предявяване на иск относно чужди права за защита на собствен индивидуален интерес.

6. Заключение

Както посочих, изследването е първо в обем и със стойността на монография. Това само по себе си е научен принос. При това кандидатът не се е самоограничил до текст, който има главно коментарна стойност. Намирам като цяло предложенията *de lege ferenda* по принцип за уместни. При отчитане на гореизложеното считам, че трудът отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, свидетелства за задълбочени теоретични знания на кандидата по съответната научна специалност, достатъчна способност за самостоятелни научни изследвания и тяхното фиксиране в текст, и съответно отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“ в Нов Български Университет.

Направените констатации са основание да предложи на членовете на Научното жури, в качеството си на рецензент, да обявят за отговаряща на критериите за заемана на академичната длъжност „професор“ в Нов Български Университет на монографията „Процесуалната субституция в гражданския процес“, представена от доц. д.н. Тодор Панайотов Коларов, в професионално направление ш.3.6. „Право“, научна специалност „Гражданско процесуално право“ като мога да направя извода, че научните и преподавателски качества на кандидата доц. д.н. Тодор Панайотов Коларов напълно позволяват същият да заеме академична длъжност „професор“, по професионално направление 3.6. Право (Гражданско процесуално право) във Нов Български Университет и предлагам на Научното жури да вземе съответното положително решение.

София, 22.03.2023 г.

.....

/доц. д-р П. Бончовски/